

Ion Creangă
AMINTIRI
DIN COPILĂRIE

(fragmente)

POVEȘTI

Ilustrații

Simion Zamșa și Elena Karachentseva

LITERA
mică

București • Chișinău
2020

8

POVESTEA UNEI
VIETI, PE SCURT

14

AMINTIRI
DIN COPIIĂRIE
(fragmente)

76

CAPRA
CU TREI IEZI

61

SOACRA
CU TREI NYRORI

92

PUŢŢI
CU DOI BANI

106

DĂNILĂ
PREPELEAC

136

POVESTEA
PORCULUI

160

POVESTEA
LVI STAN
PĂȚIȚUL

190

POVESTEA
LVI HARAP-ALB

262

FATA BABEI
ȘI FATA
MOȘNEAGULVI

278

POVESTEA
UNUI OM BENEȘ

284

PROSTIA
OMENEASCĂ

292

URSUL PĂCĂLIT
DE VULPE

300

GLOSAR

POVESTEA UNEI VIETI, PE SCURT

Ion Creangă s-a născut în anul 1837 în Humulești, un sat din Moldova, aflat nu departe de Târgu Neamț, într-o familie de oameni gospodari. În satul natal și-a petrecut copilăria, pe care mai târziu și-o va aminti cu bucurie, în opera sa de căpătâi, *Amintiri din copilărie*:

Sunt născut la 1 martie 1837 în satul Humulești, județul Neamțului, plasa de sus, din părinți români: Ștefan a lui Petrea Ciubotariul din Humulești și soția sa Smaranda, născută David Creangă, din satul Pipirig, județul Neamțului.

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi băieții de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!

În 1846 începe primele lecții la școala înjghebată în Humulești prin eforturile preotului și ale sătenilor. Ionică sau Nică, cum i se spunea pe atunci, va purta o amintire luminoasă primului său dascăl, bădița Vasile, cel care va fi „prins cu arcanul“, adică înrolat cu forța în armată.

Nică își continuă studiile la școala din Broșteni, **între 1848 și 1851**, prin efortul bunicului său din partea mamei, David Creangă. Aici se petrece faimosul episod al procopsirii cu râie de la caprele Irinucăi și distrugerea accidentală a casei acesteia, urmată de fuga acasă a vinovaților:

În 1852, la insistențele mamei, care crede în viitoarea carieră ecleziastică a lui Nică, este trimis la școala din Târgu Neamț.

În 1854 se va transfera la o altă școală, în Fălticeni.

Pentru a-și finaliza studiile, Nică părăsește din nou satul său drag, ajungând, **în 1855**, la seminarul teologic care se înființase de curând la Socola, în marginea Iașiului de atunci:

Ce năcaz pe capul meu! Preuții noștri din sat n-au mai trepădat pe la Socola, și, mila sfântului! nu-i încape cureaua de pântecoși ce sunt. Și eu să înșir atâtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Fălticeni, și acum la Socola, pentru a câpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preuteasă și copii; prea mult mi se cere!

În 1859, pentru a putea avansa în ierarhia bisericească, se căsătorește cu Ileana, fiica de 15 ani a preotului Ioan Grigoriu din Iași, în același an fiind hirotonit diacon. Neînțelegerile cu soția și cu socrul încep din anul următor, 1860, când i se naște și unicul fiu, Constantin. Se va despărți definitiv de soție din 1867, fiul rămânând în grija tatălui.

În 1864 se înscrie la Școala Normală de la „Trei Ierarhi“ din Iași (denumită atunci Școala Preparandală), al cărei director era Titu Maiorescu, importantă personalitate culturală a epocii. Ion Creangă va obține calificative maxime, la sfârșitul primului an. Din aceeași perioadă va lucra ca institutor (învățător) la școala primară de la Trei Ierarhi.

În 1865 absolvă Școala Normală, clasându-se pe primul loc.

Conștient de lipsa unor metode pedagogice și a unor instrumente de lucru adecvate, Ion Creangă împreună cu alți prieteni învățători lucrează la elaborarea unor cărți pedagogice și manuale pentru ciclul primar. Mai multe dintre aceste cărți s-au bucurat de succes și, se pare, de invidia confrăților. De reținut mai ales *Metodă nouă de scriere și cetire pentru uzul clasei I primare*, publicată în 1868, și *Învățătorul copiilor, carte de cetit în clasele primare*, publicată în 1871.

Din cauza invidiei unor confrăți, crede Creangă, dar și a comportamentului său mai rebel, în orice caz original pentru un diacon, este exclus **în 1872** din rândul clerului și apoi destituit și din învățământ pentru „faptele sale necorigibile“, precum mersul la teatru, trasul cu pușca, tunderea pletelor, divorțul.

Pentru a-și câștiga existența concesionează un debit de tutun și dă lecții particulare. Se mută într-o bojdeucă din mahalaua Țicău a Iașiului, împreună cu Tinca Vartic, care va fi tovarășa lui de viață.

În 1872, Titu Maiorescu, care ajunsese ministru al Cultelor și al Instrucțiunii Publice, îl repune în drepturi, numindu-l institutor la Școala Primară de Băieți din mahalaua ieșeană Păcurari.

În 1875, la conferințele cadrelor didactice, îl cunoaște pe Mihai Eminescu, pe atunci revizor școlar. Este începutul unei mari prietenii, care îi va și deschide ruralului Creangă orizontul cultural și social. În toamnă, Eminescu îl va duce la cina „Junimea“, unde „țărăniile“ lui Creangă, cum el însuși le numește cu autoironie, sunt gustate și apreciate. Va citi la întâlnirile societății „Junimea“ povestea „Soacra cu trei nurori“, cu care va debuta la sfârșitul aceluiași an, în revista *Convorbiri literare*.

Din 1877 apar primele semne de boală (epilepsie), pe care Creangă o tratează cu băi termale, dar boala se agravează treptat. Se simte tot mai singur și părăsit, după plecarea mai multor prieteni la București, dintre care cel mai drag este Mihai Eminescu.

Între 1881 și 1882 publică *Amintiri din copilărie*, părțile I și a II-a, apoi partea a III-a. Ultima parte e publicată după moartea scriitorului, **în 1892**. Societatea „România jună” din Viena îl alege membru de onoare.

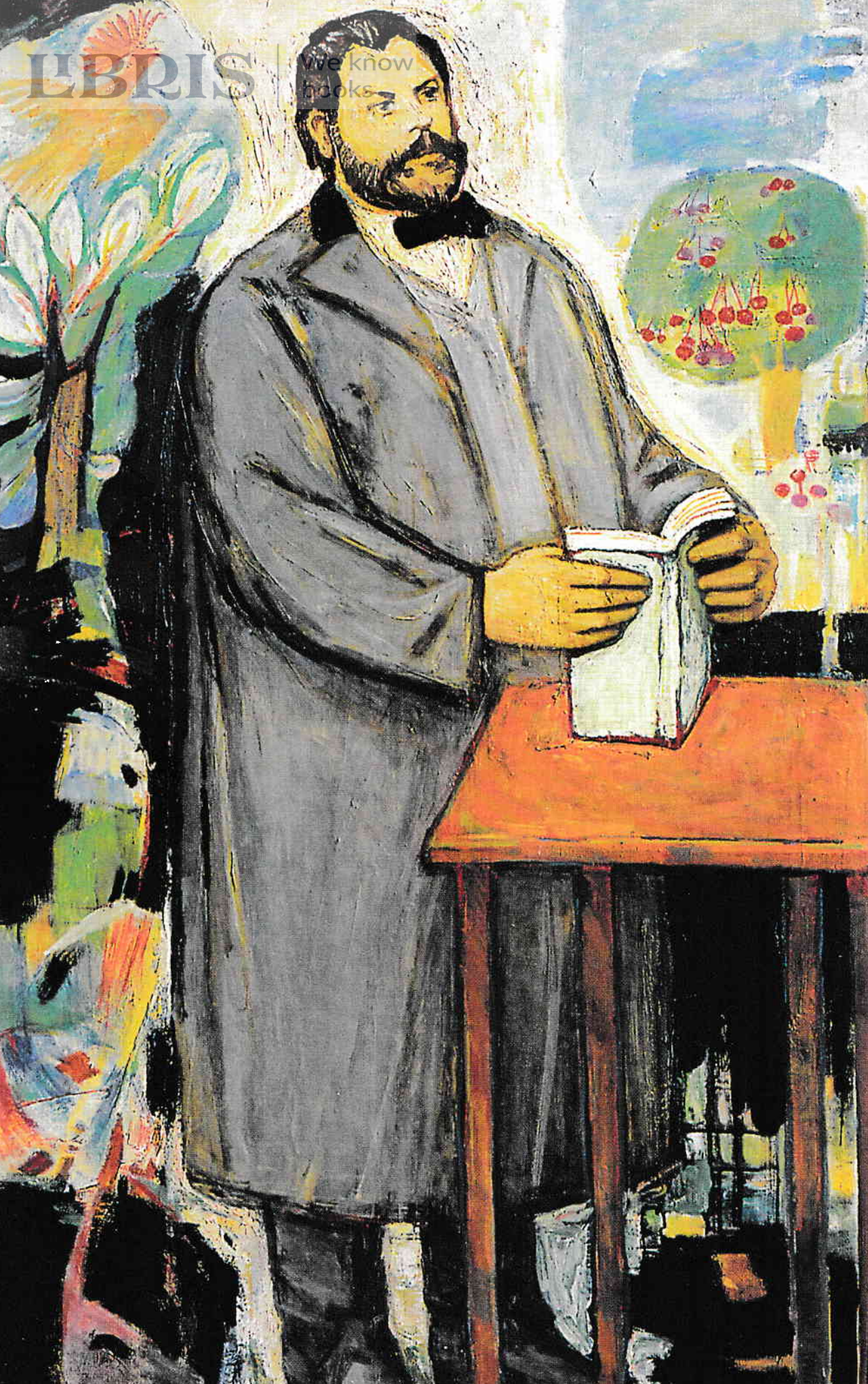
Pentru meritele sale ca învățător și autor de manuale școlare, i se conferă și ordinul de Cavaler al Coroanei României, **în 1883**.

Între anii 1887 și 1888 îl vizitează pe prietenul său Eminescu, bolnav, internat în spitalul mănăstirii Neamț, și se întoarce în Humulești, în două scurte vizite, pentru a revedea casa părintească. Sentimentul însingurării, al distrugerii și al morții îl copleșește.

În 1889, Ion Creangă moare în bojdeuca sa, în noaptea de Anul Nou.

Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însufletită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut.

Portret
de Igor Vieru

*Iubite cetitoriu.
Multe prostii ăi fi cetit,
de când ești. Cetește,
rogu-te, și ceste
și, unde-i vedè
că nu-ți vin
la socoteală,
iè pana în mână
și dă și tu altceva mai
bun la ivală, căci eu
atâta m-am priceput
și atâta am făcut.*

Autoriul

LIBRARY We know books

A MINTIRI DIN COPIIĂRIE (fragmente)

CĂLĂR BĂLĂN

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzeșesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țintirim, care era îngrădit cu zăplaz de bârne, streșinit cu șindrila, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim

într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung și, după ce-a întrebat de dascăl care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan“ și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai“, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să-i ardă școlarul câte un Sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în răs. Păcatul ei, sărmana!

– Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog Sfântului Nicolai cel din cui.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămășa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâine, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci, din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, ș-apoi, dă, Doamne, bine! în lipsa părintelui și a dascălului intram în țintirim, țineam ceaslovul deschis, și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele și, când le vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan și a ne mângâia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pățimit.

PROCITANIA

*** **S**i-ntr-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tântul, că mai bine nu i-oi zice, să pună pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiat mai mare și înaintat în învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă. „Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, și câte au să mai fie!“ Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mânios... Ei, ei! acu-i acu. „Ce-i de făcut, măi Nică?“ îmi zic eu în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mântuirii și tot scăpăram din picioare, așteptând cu neastâmpăr să vină un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim câte doi deodată; și-mi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătăi. Dar adevăratul Sfânt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiat în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies repede și nu mă mai încurc primpjurul școlii, ci o iau la sănătoasa spre casă. Și când mă uit înapoi, doi hojmălăi se și luaseră după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, și nu intru acasă, ci cotigesc în stânga și intru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții după mine; și, până să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărână la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmălău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemaiauzind nicio foșnitură de păpușoi, nicio scurmătură de găină, am țâșnit odată cu țârna-n cap, și tiva la mama acasă, și am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine că m-or omorî!